

Nieuwsbrief nr. 37

Archeologie en historie

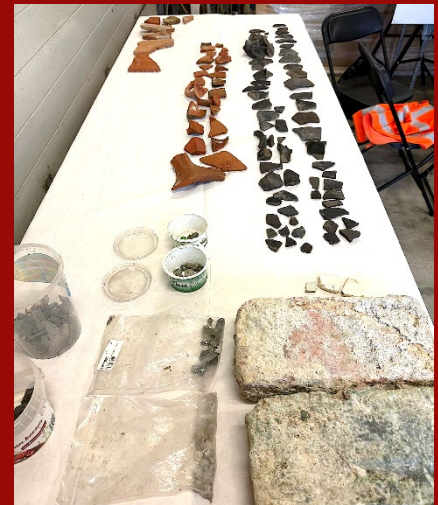
26 oktober 2025

Beste Erfgoedvrienden,

Oktober is de maand van de geschiedenis. De Erfgoedvrienden maken in deze maand bijzondere projecten mee waarbij geschiedenis, geofysisch- en bodemonderzoek een belangrijke rol speelt. De Joodse begraafplaats in Zierikzee is de eerste plek waar bodemonderzoek plaats vindt. De resultaten worden meegenomen in het komende boek over de Joodse begraafplaats, waarover verder meer te lezen valt. Vlakbij Nieuwerkerk wordt onderzoek gedaan naar een verdwenen gebouw waarschijnlijk uit de dertiende eeuw, mogelijk een kasteel. Erfgoed Zeeland heeft dit onderzoek uitgezet en de Erfgoedvrienden ondersteunen beide projecten. Er wordt geschiedenis geschreven deze maand op Schouwen-Duiveland.

Joodse begraafplaats

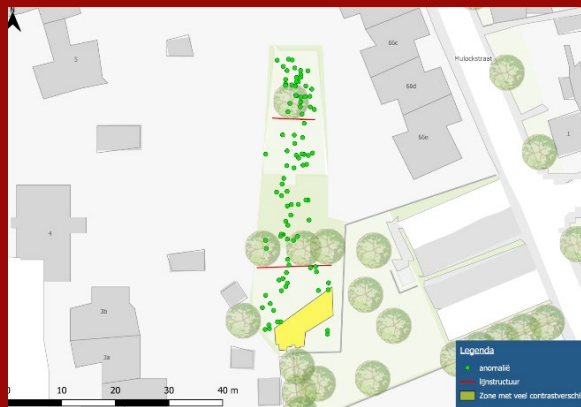
Wetenschapper en schrijver Jan Kouwen heeft het boek over de geschiedenis van de Joodse begraafplaats (JBP) in Zierikzee zo goed als klaar. De JBP is opgericht in 1799. Recent is bodemonderzoek uitgevoerd, mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de Erfgoedvrienden. Het bodemonderzoek zal o.a. een antwoord geven op de vraag of hier veel meer Joodse mensen begraven zijn. Jan Kouwen heeft de resultaten van het onderzoek meegenomen in zijn boek. Bij de 22 grafstenen die er nu staan is het verhaal achter de gestorven mens beschreven. Dat maakt het heel bijzonder. Wie waren zij, waar komen ze vandaan en wat hebben ze betekend voor de gemeenschap in Zierikzee en Schouwen-Duiveland. Deze mensen krijgen een gezicht. Zo blijft de JBP met de verhalen als cultuur-historisch erfgoed bewaard voor de toekomst.

De vondsten tot nu toe schoongemaakt, gesorteerd met vooraan twee kloostermoppen.

De grondradar van de firma Saricon

Eén de resultaten geeft met groene stippen de gemeten bodemverstoringen op de JBP weer.

Er wordt gewerkt aan een informatiepaneel voor de JBP, zodat bezoekers een idee krijgen van deze erfgoedlocatie. Het paneel dient van duurzaam materiaal te zijn en kunstzinnig ontworpen. Er zijn ideeën waar het moet komen te hangen. De Erfgoedvrienden dragen hieraan bij, ook particulieren hebben geld gedoneerd, maar we zijn er nog niet. **Klik hier** voor het programma.

Wilt u een bijdrage leveren aan het paneel of het boek, dan kunt u een bedrag overmaken naar Stichting Vrienden Erfgoed Zierikzee onder vermelding Joodse Begraafplaats. Het banknummer is: NL06RABO0105851779 of [klik hier voor meer informatie](#).

Het 'Kasteel' van Nieuwerkerk

Onder leiding van archeoloog Martijn van Poecke en zijn team heeft Erfgoed Zeeland een archeologisch onderzoek op touw gezet op het aardappelveld van boer **Piet Flikweert** in de buurt van Nieuwerkerk. Het is een vervolg op de melding van de boer over vondsten met onder andere grote bakstenen (kloostermoppen). Destijds is door EZ een eerste verkenning gedaan. De Erfgoedvrienden doen volop mee en leveren hand- en spandiensten.

Als eerste stap is een gesprek gevoerd met Piet Flikweert, want hij weet veel van de geschiedenis en het gebied. Hier is een verslag van gemaakt. EZ heeft een vooronderzoek gedaan en daar is ook een rapport van verschenen. Ruim 10 jaar geleden was er onderzoek gedaan. Dat leidde tot de conclusie dat hier onder het veld een omvangrijk bakstenen fundament zit waarschijnlijk uit de 13^e of begin 14^e eeuw. De kloostermoppen op de foto hierboven en de rode pannen en donkere scherven zijn in die tijd te dateren. De grootte van een (groen geglaazuurde) baksteen bepaalt het tijdsgewricht, hoe groter hoe ouder. De twee op de foto zijn ongeveer 30 centimeter en middeleeuws. Glazuur op een baksteen ontstaat tijdens het bakproces wanneer de klei te heet wordt.

Het onderzoek is door EZ opgezet als 'publieksarcheologie' waarbij geïnteresseerden 3 dagen kunnen participeren in het veldonderzoek. Er meldden zich rond de 60 gegadigden waarvan 30 konden meedoen, waaronder een aantal Erfgoedvrienden. De vrijwilligers mogen zich uitleven op het aardappelveld van Piet Flikweert. Zij zijn op dag 1 het veld ingetrokken met archeologen van EZ en veldonderzoekers van het onderzoekbedrijf Saricon. Dat levert een mooi resultaat op. Er worden onder andere fragmenten uit de 13^e, de 14^e, 15^e en 16^e eeuw gevonden. Het smaakt naar meer.

De Erfgoedvrienden verzorgen de catering in samenwerking met de gastvrije familie Flikweert. Poorter Gonny Bode had heerlijke middeleeuwse tarwekoekjes gebakken en de vrijwilligers kregen een potje imker honing mee van de familie Flikweert. Dag 1 was een bijzondere ervaring. Er volgen nog twee dagen, we hopen dat het weer meezit. [Klik hier](#) voor de rapportage van Omroep Zeeland of [klik hier](#) voor het artikel in de PZC.

Programma:

Dag 1 veldonderzoek (is uitgevoerd)

Dag 2 boringen en vervolg veldonderzoek (gepland)

Dag 3 enkele opgravingen (gepland)

Instructies voor de vrijwilligers in de schuur van boer Flikweert.

Team archeologen van EZ, van links naar rechts, Hans Jongepier, Martijn Poecke en Conny Dekker.

Namenmonument

Charlotte Koster uit Zierikzee, heeft een oud klerenhangertje van de manufacturenwinkel van de firma Labzowski geschonken aan de familie Silberberg, zij zijn nazaten van de familie Labzowski. Een bijzonder gebaar waar ze zeer blij mee zijn. De manufacturenzaak was gevestigd aan het Havenplein in Zierikzee. Het is een tastbare herinnering die grote waarde voor hen heeft. De bewoners van dit pand, de Labzowski's zijn grotendeels zijn vermoord in de Tweede Wereldoorlog. [Klik hier](#) voor het verhaal van Mien Labzowski.

Tekening van het huis van de Labzowski's aan het Havenplein, vanaf het Vrijpoortje het derde huis rechts. Afbeelding familie Silberberg.

Het klerenhangertje in bezit van Charlotte Koster is geschonken aan de familie Silberberg

Bethlehem

Poorter **Paul Wagenmaker** (ook aanwezig op het aardappelveld van boer Flikweert) was aan het zoeken met zijn metaaldetector op het terrein van de boerderij Bethlehem tussen Elkerzee en Scharendijke. Hij zag daar een steen met Hebreeuwse tekens die is ingemetseld in een muur van de schuur. Op de steen staat in het Hebreeuws Bethlehem en dat betekent 'Huis van Brood'. Kloosterkenner en poorter **Henk Dalebout** heeft informatie opgezocht en de steen is afkomstig van het klooster Bethlehem, dat werd verwoest door de watergeuzen in 1572. Op dezelfde plaats is de boerderij Bethlehem gesticht. De steen werd meegenomen en was ingemetseld in de gevel van een woonhuis in Zierikzee. Uiteindelijk is de steen weer teruggekeerd naar de boerderij en daar in de muur van de schuur gemetseld.

Boekentips

- ✓ Schrijfster **Annejet van der Zijl** heeft het boek '*De Zwevende wereld*' geschreven. Het is een emotionele dubbelbiografie van een Europese vader en zijn Japanse dochter. Het is ook het spectaculaire verhaal van een land dat op het snijvlak van twee verschillende identiteiten en alles wat dat wereldwijd teweegbrengt.
- ✓ '*Heksenjacht*', over de duistere geschiedenis van heksenvervolging in de Lage Landen. Bij het woord 'heks' komt wellicht het beeld van een lelijk, oud vrouwtje met een haakneus en een wrat in je op. Deze sprookjesheks karikaturiseert het typische slachtoffer van de heksenjacht uit de zestiende en zeventiende eeuw. Een bloeddorstige vervolging die ook in de Lage Landen honderden slachtoffers maakte. In dit boek duikt historica **Maartje van der Laak** in deze gitzwarte periode van onze geschiedenis. Door de mechanismen achter de heksenjacht bloot te leggen maakt dit boek ook een brug naar het heden.

De herfst heeft zijn intrede gedaan, met regen en stormen. Wees op uw hoede.

Met herfstachtige groet,

Luitzen Bijlsma, Jozé van de Sande, Peter Bracke, Corné Mol en Baukje Bijlsma

